

мисли, чувства, настроения, мечти и други такива, които в другите условия на своя живот ромът не може да има и на които той не може да се радва пълно и безпрепятствено. За него ездитният кон е символ на човешко достойнство, негова гордост и своеобразна отплата за тежкия и нерадостен живот по друмищата на света, в страни и държави, далеч от изконната му родина.

Спрях се малко повече на мястото, ролята и значението на коня (и по-специално на ездитния кон) в живота на рома, тъй като без това едва ли е възможно да се вникне в най-съкровени дълбини на ромската душевност. Само когато човек внимателно и с разбиране се вгледа как ромът гали своя кон, как го тъкми за надбягване, как го възсяда и стои на неговия гръб, как искрят очите му, когато конят му набира скорост и излиза, макар и само с една гръд, пред другите бягащи коне, и т. н. - само тогава може да се долови, усети и оцени човешкото, достойното, гордото, непрекъснатото от вековете в рома. Само в такива моменти може да се разбере, че ромът не е онова бедно, свито, примитивно и загубило вяра в себе си човешко същество, за каквото доста често го смятат. Само в такива моменти човек осъзнава, че и в рома съществува и функционира всичко онова, което има и в другите представители на човешкия род: чест, достойнство, съревнователна дързост, способност за върхови достижения, опиянение от достигнати успехи и т. н.

Разбира се, личната, семейната и груповата съдбовност на таборния начин на живот провокират и утвърждават и редица други - позитивни и негативни - трудово-професионални умения и навици у ромите. Да се изработи продукция, която може лесно, бързо и "на ръка" да се разнася от село в село, от град в град; да се придобие (дори и с кражба, и със съпътстващата я рискованост) необходимата храна, облекло, "илачи" (лекарства) и други такива, за да спасиш от гладна смърт или тежка болест близките си и любими същества, и т. н. научават ромите не само на труд и търговски умения, но и на просия и кражби, и неизбежните при тях лъжи, кавги, сбивания и дори убийства.

В такъв план могат да се посочат още позитивни и негативни страни и моменти в трудово-професионалната реа-